

פרשת שמות

נשים כמנהיגות

אפשר לתת לפרשת השבוע שלנו את הכותרת "לידתו של מנהיג". אנו מתבוננים במשה, שאומץ בידי בת פרעה, הגדל כנסיך מצרי. אנו רואים אותו כאיש צעיר העומד לראשונה על המשמעות של זהותו האמיתית. הוא בן לעם משועבד ומיוסר, אלא שזהו רק הסיפור הגלוי לעין. התורה היא ספר עמוק ומעודן, ולא תמיד היא מניחה את המסר מעל פני השטח. מתחת להם נמצא סיפור אחר, מיוחד הרבה יותר, לא על גיבור אלא על שש גיבורות, שש נשים אמיצות שבלעדיהן לא היה לנו משה.

ראשונה - **יוכבד**, אמו, העזה ללדת אותו בתקופת גזרות פרעה, הסתירה אותו שלושה חודשים ותכננה את הצלתו. **מרים**, אחותו, השגיחה על התיבה וצעדה באומץ להציע לבת פרעה מינקת מבנות עמו. חז"ל מייחסים לה תעוזה לשכנע את אביה, עמרם, להמשיך להביא ילדים לעולם למרות הסכנות.

שפרא ופועה, המיילדות העבריות, סירבו לציית לצו פרעה להרוג את הבנים היילודים. **אומץ לבן מדגים את העדפת המצפון על פקודות לא-מוסריות** ומהווה דוגמה מוקדמת לאי-ציית אצרחי.

ציפורה, אשת משה, התלוותה אליו למשימתו והצילה את חייו במעשה ברית מילה לבנם. היא הפגינה נחישות ומנהיגות ברגע קריטי, כשהבינה טוב ממשה את דרישות האל.

בת פרעה. לה היה האומץ להציל ילד מבני ישראל ולגדלו באותו ארמון עצמו שאביה זמם בו להכחיד את עם בני ישראל. כלום אפשר בכלל לדמיין שבתו של היטלר, אייכמן או סטלין הייתה עושה מעשה כזה? יש משהו הרואי וחינני גם יחד בדמות זו, שהחזק משרטט בקווים כלליים בלבד, באישה זו שנתנה למשה את שמו.

המסר המרכזי הוא ש**מנהיגות אינה תלויה בסמכות רשמית, אלא במוסריות, עמידה על עקרונות ואומץ**. הנשים הללו מוכיחות שהשפעה יכולה לבוא גם מתוך עמדות לא פורמליות ומהוות מקור השראה לדורות.

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספריי השונים
לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגות - מודל לחקוי

מנהיגים עם השפעה

בעוד מעל פני השטח פרשת שמות היא סיפור החניכה של מנהיג דגול, מתחת לפני השטח רוחש סיפור-נגד, סיפורן של שש נשות מופת, שבלעדיהן לא היה לנו משה. הן שייכות למסורת ארוכה של נשים חזקות בהיסטוריה היהודית, שהמשיכה בדבורה, חנה, רות ואסתר במקרא, והלאה עד דמויות בנות המאה העשרים – דתיות כגון שרה שנירר ונחמה ליבוביץ, וגם שאינן דתיות כגון אנה פרנק, חנה סנש וגולדה מאיר.

הרב אליהו בקשי-דורון, בספרו 'בניין אב', מבחין בין **סמכות רשמית להנהגה בפועל**. ישנם בעלי עמדות סמכות, כמו **ראשי ממשלה ומנכ"לים, שלהם כוח לכפות הוראות אך אין להם השפעה או השראה**. לעומתם, יש **מנהיגים חסרי תפקיד רשמי, אך עם השפעה עמוקה וחסידיים הרואים בהם דגם לחיקוי**. דמויות כמו נביאי ישראל וגדולי ישראל, כדוגמת רש"י והרמב"ם, מדגימות מנהיגות כריזמטית המבוססת על תכונות אישיות ולא על תפקיד רשמי, ללא הבדל מגדרי.

הגיבורים המוסריים

שפרה ופועה, המיילדות העבריות, סירבו לציית לצו פרעה להרוג את הבנים היילודים. סיפורן הוא הדוגמה הראשונה לרעיון של **יש גבולות מוסריים. יש הוראות שאסור לציית להן**. יש פשעים נגד האנושות שאין לתרצם בטענה "רק מילאתי פקודות". רעיון זה, המוכר כ"אי-ציות אזרחי", מיוחס בדרך כלל לסופר האמריקני בן המאה ה-19 הנרי דיוויד תורו, והוא חלחל לתודעה הבינלאומית לאחר השואה ומשפטי נירנברג. אך מקורו במעשיהן. **אומץ ליבן מציב אותן כאבני יסוד בפנתיאון הגיבורים המוסריים ומדגיש את עליונות המצפון והצדק על החוק**.

עקרונות
במנהיגות

מהם לדעתך הגבולות המוסריים של שרה?

מה מייחד את סיפורה של בתיה
מכל סיפורי התורה?

עקרונות במנהיגות - הרב יונתן זקס | נשים כמנהיגות

עקרונות בחינוך

אומץ, יוזמה, השפעה ומוסריות

צוותי חינוך:

- **אומץ מוסרי:** כיצד אנחנו, כצוות חינוכי, יכולים לגלות אומץ מוסרי ולעמוד על עקרונותינו גם מול אתגרים ומציאות מאתגרת?
- **לקיחת יוזמה:** איך נוכל לפתח תרבות שבה כל אחד מאנשי הצוות לוקח יוזמה ומוביל שינוי חיובי בבית הספר?
- **הבנת תפקידים:** כיצד נוכל ללמוד מהנשים בטקסט על חשיבותם של תפקידים שונים בעבודת הצוות ולחזק את תרומתנו האישית?

תלמידים:

- **אומץ מול אתגרים:** כיצד אתם יכולים לגלות אומץ ולהילחם על מה שאתם מאמינים בו, גם כשזה קשה?
- **השפעה ללא תפקיד רשמי:** איך תוכלו להשפיע על חברים או הסביבה שלכם, גם אם אין לכם תפקיד רשמי?
- **אחריות מוסרית:** מה אתם לומדים מהסיפור של שפרה ופועה על חשיבות העמידה על עקרונות מוסריים, גם מול סמכות חזקה?